Szakonyi Károly

A szegény útkaparó szerencséje

népi mese (Dunatáj)

Hol volt, hol nem volt, élt az Óperenciás-tengeren *innen* egy szegény útkaparó a szegény feleségével. Azt mondja egyik este, miközben disznózsírral kenegetve falatozták vacsorára a főtt krumplit (nagyon szerették, az útkaparó legszívesebben azt vitt volna magával a tarisznyájában napközbenre is), azt mondja:

– Hallod-e, asszony, máma megállt mellettem egy fekete autó, és a sofőrje kiszólt, hogy készüljek rá, holnap értem jön, és elvisz egy híres nagy emberhez.

Az asszony szájában megállt a falat, szeme elkerekült, alig jutott levegőhöz:

– Aztán mi a fenének?!

– Azt nem mondta az a sofőr, csak ennyit, és elment. Ja, még azt kérdezte, igaz! hogy holnap hányas számú kilométerkőnél kaparom az útpadkát.

– Megmondtad?

– Ha kérdezte!

– Te! Józsi! Mit vétettél a törvény ellen?!

– Hát mit vétettem volna? Reggel elmegyek az útszakaszomra, viszem a lapátot meg a sarabolót, oszt sarabolom a gazt, meg egyengetem a padkát napestig. Jövök haza hozzád, oszt együtt vagyunk itthon… Tudsz minden lépésemről. Véthetek én valamit?

– De akkor meg mit akarnak?

– Majd holnap megtudom.

– Nem is érdekel?

– Ha érdekel, ha nem, várnom kell, oszt majd megmondják. Na, eltesszük magunkat? Ma elég nagy szakaszt pucoltam végig.

Ezzel lefeküdtek. De az asszony szemére nem jött álom. Izgatta a dolog. Forgolódott, sóhajtozott.

– Aludjál! – szólt rá a férje. – Nem nyughatsz, oszt engem sem hagysz nyugodni!

– De ha spekulálok.

– Ne spekulálj!

– Azon spekulálok, hogy ha nem vétettél, és mégis elvisznek, akkor mi érheti a magadfajta szegényembert?

– Hájsze' érheti ez is meg az is, amilyen a mai világ. De most már mondd, Jézus! és aludj!

Másnap, ahogy az út szélén sarabolja a gazt az ember, hát jöttek is érte. Úgy, ahogy volt, szerszámostól, gumicsizmástól, sárga mellényestől betessékelték abba az elegáns autóba, amiben nem csak a sofőr ült, hanem a príma bőrülésen egy sötétkék öltönyös, nyakkendős úriember is. Az úriember kicsit arrább húzódott, talán csak hogy helyet csináljon maga mellett, kezet is nyújtott, be is mutatkozott, ami felesleges volt, mert a szegény útkaparó már látta sokszor a tévében. Igen meghatódott, hogy ott ülhetett mellette, de azért megőrizte a nyugalmát, és csak annyit kérdezett:

– Oszt most hová, meg mi végre?

– Egy kis munkaebédre! – felelt derűsen amaz.

– Munkára vagy ebédre? – firtatta újfent a szegény útkaparó.

– Hát együtt az egészre – nevetett az öltönyös ember, azzal megbökte a sofőr hátát, hogy mehetnek.

Mentek is, suhantak, mintha csak tündérek ragadták volna el őket, ám a szegény útkaparó egyre csak nézelődött jobbra is, balra is, hátra is, úgy, hogy az úriember meg is kérdezte:

– Nyugtalanítja valami?

– Semmi, csak… már megbocsásson, azt szoktam látni, hogy amikor ilyen autóban utazik egy magafajta úriember, ugyanilyen kocsik mennek előtte meg utána, oszt motoros rendőrök is száguldoznak körülötte, most meg semmi… Mert, ugye, nézem én néha a tévét! Semmink sincs, de tévénk azért van, mert az kell a kultúrához…

Az öltönyös embernek tetszett, amit hallott, jót nevetett, derűsen, nagyon derűsen tudott nevetni, és azt mondta:

– Ez egy bizalmas út. Inkognitóba'

– Ja, oda megyünk? – csodálkozott az útkaparó. Többet nem is szólt, csak várta, hogy mi lesz. A mellette ülő meg azt gondolta, jól választottunk, ez az ember kiváló arra, amire kiszemeltük. De meg is érkeztek egy szép nagy házhoz, annak meg a kertjébe, a sofőr a feljárathoz hajtott, ajtót nyitott, kiszálltak. Nem, a szegényember nem sokat nézelődhetett, mer felkísérték a lépcsősoron a házba, annak egy belső szobájába, ahol ebédhez volt terítve egy kerek asztalon.

– Hát itt volnánk – mondta a nagyember. – Foglaljon helyet, mindjárt tálalnak, közben mindent megbeszélünk.

Két sötét öltönyös, felnyírt tarkójú férfi lépett be a terembe, ők is az asztalhoz ültek, laptopot tettek maguk elé, és vártak.

Jó kis ebéd volt, igazi terülj-asztalkám, előételnek olasz sonka sárgadinnyével, erőleves fürjtojással, a szegény útkaparó, amíg ette a fácánsültet, a tányérjára akarta tenni a tarisznyájából a magával hozott főtt krumplit, de restellte volna, így aztán megelégedett a rizibizi körettel. Bort kortyintottak, a felszolgálók feketekávét hoztak, majd a nagyember sietve azt mondta:

– Lássunk dologhoz.

– A kertet kell rendbe hozni? – kérdezte az útkaparó. – Mert láttam, emitt-amott gazos.

A laptoposok diszkréten elmosolyodtak, a nagyember meg harsányan felkacagott. Nagyon harsányan kacagott, mert mindig jó kedvű volt, látszott rajta, hogy elégedett az életével.

– Na, barátom! – mondta –, az a helyzet, hogy magát magasabb ügyekkel szeretnénk megbízni. Minthogy útkaparó, vagyis ért az utakhoz, mondhatnám, az út az ön szakmája, útügyekkel kellene foglalkoznia.

– Értem – bólintott az útkaparó. De nem értette.

– Nézze – folytatta amaz. – Az országban még számos olyan település van, ahová nem vezetnek autóutak. Állandóan bővíteni kell az úthálózatot, erre kapjuk a pénzt az Uniótól, azt kell szépen beruházni utak építésébe. Lesz egy cége, megpályázza a prodzsektet, megnyeri, és attól kezdve maga intézi az ügyeket. Egyszóval, mint út-szakembert, az új magyar utak létrehozásával akarjuk megbízni.

– Ajaj! – hökkent meg az útkaparó. – Hogyan győzhetnék ennyi munkát!? A padkákat még csak el-elplanérozom, a gazt is lesarabolom, a kőzúzalékokkal is elbíbelődöm, de annyi úttal?!

– Nem, nem, nem! Barátom, maga vállalkozó lesz, és a vállalkozó csak intézkedik! A többit a mérnökök, munkavezetők, munkások csinálják. Maga csak a pénzt kezeli, aláír, engedélyez. Hiszen engedélyt csak szakember kaphat és adhat, márpedig ön szakember… Hány éve kaparássza az utakat?

– Hát, bizony lassan ötven éve…

– Na, ugye! Kell-e magánál nagyobb gyakorlatú szakember?

A laptoposokhoz fordult.

– Én most elmegyek, itt se voltam, de maguk vegyék fel az adatokat, írják meg a bírósági bejegyzéshez szükséges dolgokat, szerződések és így tovább, a barátunk aláírja, az ő neve mindenütt, csak az ő neve, érthető?

Felállt, kiitta még, ami a pohara alján maradt, aztán elsietett.

Ment is minden a maga rendjén, pedig nehezen állt rá a szegény útkaparó keze az írásra, máshoz szoktak az ujjai, de végül ott virított a neve a papírokon. Estére hazavitték autón, kitették a drótkerítése előtt, a sofőr elhúzta a száját, amikor meglátta a vityillóját.

– Na, komám, maguk se sokáig fognak ebben élni, lesz itt olyan csoda palota!... Jut rá majd abból az uniós pályázatból!... És ez még csak a kezdet! Láttam már ilyet, hajaj!

Az asszony már türelmetlenül várta az emberét, nekiesett, faggatta. De az csak annyit mondott, hogy sok-sok utat bíztak rá, pénzt kap, és beruházó lesz, mert jó szakembernek tartják. Az asszony azt hitte, megbolondult, hogy ilyeneket beszél, nyaggatta tovább, mondja meg az igazat, talán egy jóságos tündérrel találkozott, vagy egy elvarázsolt békával, aki három kívánságát teljesíti, ha az útszélen életben hagyja, de az ember nem mondhatta meg, hogy kivel beszélt, ki bízta meg, mert azt mondták, az nem tartozik senkire. Az üzleti titok, nem tartozik senkire. Ha senkire, akkor az asszonyra sem!

Másnap szokása szerint időben kiment a szakaszra, dolgozgatott is szorgalmasan, a vérében volt a munka. Délfelé egyszer csak látja, jön a postás a biciklijén, már messziről lobogtat valamit. Odaér, hát egy vaskos borítékot dug az orra alá, hogy vegye át.

– Maga mibe keveredett? – kérdezi. Ismerte jól, hogyne ismerte volna, azért csodálkozott a küldeményen, mert eddig még csak egy árva levelet sem hozott neki soha.

– Talán az útépítés miatt – szaladt ki az útkaparó száján.

– Nofene! – nevetett a postás –, hát feltöltik végre a kátyús falusi utcákat?

Aztán elkarikázott. Az ember meg leült a fa alá, kinyitotta a borítékot, elkezdte böngészni a papírokat. Mindenütt a nevét látta, sok-sok szöveg volt, próbált eligazodni bennük, nem igen értette a hivatali nyelvet, hát abbahagyta. De a szeme megakadt valamin. Banki papír volt, melyen értesítették, hogy folyószámlája nyílott. Azt azért tudta, hogy mi az a folyószámla, megnézte jobban, és elsápadt a sok millió forint láttán. Ha nem is volt jártas a nagy számok világában, annyit megértett, hogy ez csak egy nagyobb beruházási összeg százaléka. „Az ön percentje” – ez volt a mellékelt levélben. Meg hogy a további átutalások az országos munkák növekedésének arányában folyatódnak. Nézte a levél tetején a cég elnevezését is: ÚTKAPARÓ @ ÚTKAPARÓ Co. A nevét is látta mindenütt a cirádás betűk alatt, meg hogy ő a vállalkozó. Restellette, de meghatódott.

– Azért mégis szép világot élhettem meg vénségemre – gondolta. Csak azt nem tudta, saraboljon-e tovább, vagy így már nem szükséges. De erre nem kapott utasítást. Minthogy rendszerető ember volt, úgy határozott, végzi továbbra is a dolgát. Már csak azért is, hogy ne keltsen feltűnést, miből az a hirtelen jött sok pénz. Mert így akkor azt lehet felelni, hogy a tisztességes munkából.

(Szakonyi K. gyűjtése)